

Θοδωρής Βουρεκάς

Η έφοδος της Επιχειρηματικής Εκπαίδευσης γενικεύεται

Η καρδιά των εκπαιδευτικών και κινηματικών εξελίξεων χτυπά αυτήν την περίοδο στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Ζούμε ήδη έναν καντό φοιτητικό Ιούνιο! Ορατές αφορμές είναι από τη μία ο νέος νόμος-πλαίσιο που θα ρακίζει αποτελεσματικότερα το οικοδομούμενο επιχειρηματικό πανεπιστήμιο και από την άλλη η κατάργηση του άρθρου 16 του ισχύοντος Συντάγματος. Τα Ιδιωτικά Πανεπιστήμια είναι προφανώς μια τομή που δεν διευρύνει απλώς το πεδίο κερδοφορίας του κεφαλαίου αλλά μπορεί να αποδειχθεί ο κρίσιμος μοχλός για την επιτάχυνση της επιχειρηματικής μετάπλασης των ιδιών των δημόσιων πανεπιστημίων.

Στη Δευτεροβάθμια και Πρωτοβάθμια Εκ-

παίδευση μπορεί να λείπει ο κινηματικός τόπος, αλλά οι εκπαιδευτικές εξελίξεις, χωρίς να είναι «πρώτης γραμμής», έχουν την ιδιαίτερη βαρύτητά τους ενταγμένες στον ευρύτερο στόχο της εκπαίδευσης της αγοράς.

Αυτήν την περίοδο δεσπόζουν δύο ζητήματα.

Πρώτο ζήτημα είναι η προσπάθεια αναστήλωσης, με αγοραία και πάλι αντίληψη, της Τεχνικής-Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, μετά το Βατερλό της μεταρρύθμισης Αρσένη, που είχε κύρια πτυχή την κατάργηση της δομής των ΤΕΕ (Τεχνικών Επαγγελματικών Εκπαιδευτηρίων). Η κυβέρνηση έχει ήδη καταθέσει το σχετικό νομοσχέδιο για την Τεχνική-Επαγγελματική Εκπαίδευση που

προφανώς καθορίζει σε μεγάλο βαθμό τις λειτουργίες και τη δομή της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και το οποίο προτίθεται να ψηφίσει άμεσα στη Βουλή.

Δεύτερον, γενικεύονται σε όλη την κλίμακα της εννιάχρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης, δηλαδή σε Δημοτικό και Γυμνάσιο, καινοτομίες που αφορούν το ίδιο το περιεχόμενο της εκπαίδευσης καθώς και τις παιδαγωγικές και διδακτικές του προσεγγίσεις. Οι καινοτομίες αυτές ακούνε στο όνομα «Διαθεματικότητα και Ευέλικτες Ζώνες». Εμείς, από την πλευρά του εκπαιδευτικού κινήματος, θα μπορούσαμε να τις ονομάσουμε «Νέα Επιχειρηματική Παιδαγωγική». Πρόκειται για «καινοτομίες» που ληλατούν παιδαγωγικές ιδέες με ριζοσπαστική-προοδευτική καταγωγή. Ο στόχος είναι προφανής. Να γίνει μαθησιακά ελκυστικό και ζωντανό το περιεχόμενο της εκπαίδευσης της αγοράς και μάλιστα σε αντίθεση με τις παιδαγωγικές του παραδοσιακού αστικού σχολείου που πεθαίνει. Ήδη τρέχει μια γιγαντιαία παραγωγή νέων διδακτικών βιβλίων που θα αντικαταστήσουν όλα τα σημερινά του Δημοτικού και του Γυμνασίου γραμμένα με την οπτική γωνία της «διαθεματικότητας». Αξίζει να σημειωθεί ότι η συγγραφή των διδακτικών βιβλίων και η ενημέρωση των εκπαιδευτικών έχει πρώτη φορά ανατεθεί σε γνωστούς εκδοτικούς οίκους. Το όνομα της αγοράς είναι πλέον γραμμένο στην ούγια των εκπαιδευτικών αλλαγών! Οι «κινικοί» του κινήματος υποστηρίζουν ότι τελικά το μοναδικό επίδοκο ζήτημα είναι τα εκατομμύρια των ευρώ και το μοίρασμά τους, ενώ τα υπόλοιπα είναι απλό περιτύλιγμα. Προφανώς απολυτοποιείται μια υπαρκτή πλευρά.

Στο ζήτημα της Τεχνικής-Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, με το νομοσχέδιο που κατατέθηκε επανέρχεται σε μια εκσυγχρο-

σμένη εκδοχή το διπλό σχολικό δίκτυο στην προ Αρσένη εποχή. Δίπλα στο Γενικό Λύκειο (το σημερινό δήθεν Ενιαίο της μεταρρύθμισης Αρσένη) επανακάμπτουν δύο παράλληλες δομές στην Τεχνική-Επαγγελματική Εκπαίδευση που αντικαθιστούν το χρεοκοπημένο εγχείρημα των ΤΕΕ. Είναι τα ΕΠΑΛ (Επαγγελματικά Λύκεια) και οι ΕΠΑΣ (Επαγγελματικές Σχολές), που παραπέμπουν στα γνωστά ΤΕΛ και ΤΕΣ χωρίς να ταυτίζονται με αυτά. Στα ΕΠΑΛ υπάρχει θεωρητικά η δυνατότητα πρόσβασης στα ΑΕΙ-ΤΕΙ. Τα κοινά όμως εξεταστικά θέματα στα γενικά μαθήματα με τους μαθητές των Γενικών Λυκείων συρρικνώνουν στην πράξη αυτή τη δυνατότητα. Στις ΕΠΑΣ οι μαθητές αποκλείονται τελείως από την πρόσβαση όχι μόνο στα ΑΕΙ αλλά και στα ΤΕΙ. Αυτό που φαίνεται να αναβαθμίζεται ιδιαίτερα είναι το δίκτυο των ΙΕΚ-ΚΕΚ, που θα παρέχουν τις επαγγελματικές πιστοποιήσεις των ΕΠΑΛ-ΕΠΑΣ, με κυρίαρχο εδώ τον ρόλο των ιδιωτικών ΙΕΚ στα οποία θα καταλήγει η συντριπτική πλειοψηφία των μαθητών τους. Ύστερα από την αρνητική πείρα του εγχειρήματος Αρσένη, οι σημερινοί κυβερνώντες έχουν αντιληφθεί την αδυναμία τους να στρέψουν την πλειοψηφία των παιδιών των λαϊκών στρωμάτων στην Τεχνική Εκπαίδευση μέσα από μια νέα υπερένταση των εξετάσεων και των μαθησιακών απαιτήσεων στο Γενικό Λύκειο. Αντί γι' αυτό, χρησιμοποιούν μέσα από τη δομή των ΕΠΑΛ-ΕΠΑΣ ένα συνδυασμό κινήτρων και εσωτερικευμένων παραδοχών. Για μια σημαντική μερίδα παιδιών που αισθάνονται δυσκολίες για την επιλογή του Γενικού Λυκείου, αλλά διατηρούν ακόμη εκπαιδευτικές και επαγγελματικές φιλοδοξίες, υπάρχουν τα ΕΠΑΛ, με τη διπλή φαινομενική δυνατότητα είτε της απόκτησης επαγγελματικής ειδικότητας είτε της επιλογής του δρόμου για ΑΕΙ-ΤΕΙ

σε μια ώριμη χρονική φάση, στην Γ' τάξη. Για τα παιδιά των λαϊκών στρωμάτων που έχουν εσωτερικεύσει τη σχολική αποτυχία αφήνουν ανοιχτό τον δρόμο των ΕΠΑΣ, που δίνουν κατώτερες τεχνικές ειδικεύσεις χωρίς τις «δυσκολίες» των γενικών μαθημάτων. Για την ωρίμανση μάλιστα της επιλογής ανάμεσα σε ΕΠΑΛ-ΕΠΑΣ και την αποφυγή βίαιης κατάταξης, χρησιμοποιείται ως σκαλοπάτι η καθιέρωση ενιαίας Α' τάξης στην Τεχνική Εκπαίδευση, αφήνοντας έτσι τη δοκιμασμένη διαδικασία της αξιολόγησης και των εξετάσεων να δράσει κατανεμητικά από τα μέσα.

Στο δεύτερο ζήτημα, της καθολικής εφαρμογής σε όλη την κλίμακα της υποχρεωτικής εκπαίδευσης «της Διαθεματικότητας και των Ευέλικτων Ζωνών», επιστρατεύονται και ενσωματώνονται σημαντικές ιδέες του προοδευτικού εκπαιδευτικού κινήματος των αρχών του 20ού αιώνα, που εμφανίστηκαν κυρίως στις ΗΠΑ με σημαντικούς εκπροσώπους της ριζοσπαστικής παιδαγωγικής σκέψης τον Dewey, τον Hopkins, την «Εταιρεία των Ερβαρτιανών» κ.ά. Πρόκειται για νέες παιδαγωγικές ιδέες που συμπυκνώθηκαν είτε στο ρεύμα της «διεπιστημονικής θεώρησης της γνώσης» είτε σε αυτό της «διαθεματικής προσέγγισης των αναλυτικών προγραμμάτων».

Αξίζει να καταθέσουμε στο σημείο αυτό μια συνοπτική παρουσίαση των προοδευτικών-ριζοσπαστικών αυτών παιδαγωγικών ρευμάτων που ακυρώθηκαν εντέλει –παρά την άνθηση του κεϋνσιανισμού– πάνω στο συγκεκριμένο κοινωνικοπολιτικό έδαφος του αμερικανικού καπιταλισμού. Στη «διεπιστημονική» προσέγγιση, ο τρόπος οργάνωσης των Αναλυτικών Προγραμμάτων διατηρεί τα διακριτά μαθήματα ως πλαίσια της σχολικής γνώσης. Για την ενοποίηση όμως της γνώσης, επιχειρεί με μια σειρά δι-

δακτικών μεθόδων να συσχετίσει το περιεχόμενο των διακριτών μαθημάτων. Στη «διαθεματική» τώρα προσέγγιση έχουμε μια ριζοσπαστικότερη κριτική των σχολικών Αναλυτικών Προγραμμάτων. Αμφισβητείται η άκριτη μεταφορά στη σχολική διδασκαλία η γνώση των μεθόδων διεκπεραίωσης της επιστημονικής γνώσης στα Πανεπιστήμια με διακριτά γνωστικά αντικείμενα. Υποστηρίζεται πως τα διακριτά αυτοτελή σχολικά μαθήματα καθιστούν τη σχολική γνώση αφηρημένη, αποσπασματική, ξεκομμένη από το πλαίσιο που τη δημιούργησε και άσχετη με τις εμπειρίες των μαθητών του σχολείου με αποτέλεσμα την αδιαφορία, την αίσθηση του καταναγκασμού και την έλλειψη ελκυστικότητας της μάθησης. Έτσι, στα «διαθεματικά προγράμματα» πλαίσια της οργάνωσης της σχολικής γνώσης, δεν είναι τα διακριτά μαθήματα που παρουσιάζουν ενδιαφέρον για τους μαθητές και αντιμετωπίζουν τη γνώση ως ενιαία ολότητα, αλλά κατάλληλα επιλεγμένα θέματα, ζητήματα και προβλήματα. Η παρεχόμενη γνώση γίνεται επομένως ενδιαφέρουσα και σχετική με την πραγματικότητα που βιώνουν οι μαθητές, προσεγγίζεται διερευνητικά και οικοδομείται σταδιακά από τους ίδιους τους μαθητές. Με αυτόν τον τρόπο το σχολείο μπορεί να οργανωθεί δημοκρατικότερα μεταβαίνοντας από το ιεραρχικό σύστημα οργάνωσης και κάθετης εποπτείας στο σύστημα της συνεργαζόμενης μονάδας με ισότιμη επικοινωνία οριζόντιας φοράς.

Όλο το παραπάνω προοδευτικό παιδαγωγικό φορτίο, τόσο της διεπιστημονικότητας όσο και της διαθεματικότητας, επιχειρείται να συνδεθεί με το σημερινό σχολείο και μάλιστα στην εξέλιξή του σε σχολείο της αγοράς, των αξιών του ανταγωνισμού και της επιχειρηματικότητας. Πρόκειται προφανώς για τερατογένεση! Προτείνεται μάλιστα

από την αντίστοιχη ομάδα του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου ένα made in Greece αμάλαγμα συμβατικού Αναλυτικού Προγράμματος, διεπιστημονικών προσεγγίσεων αλλά και διαθεματικότητας σε όλο το εύρος της υποχρεωτικής εννιάχρονης εκπαίδευσης. Για τη διαθεματική ειδικά προσέγγιση παραχωρούνται το 10% του διδακτικού χρόνου κάθε μαθήματος αλλά και δύο έως τέσσερις ώρες την εβδομάδα από τη λεγόμενη «Ευέλικτη Ζώνη», η οποία αποτελεί το κατεξοχήν υποτίθεται πεδίο εφαρμογής των διδακτικών και παιδαγωγικών καινοτομιών. Το ζήτημα όμως δεν είναι απλά ποσοτικό. Από τη μια, η ρητορική του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου (ΠΙ) –διαμορφωμένη επί κυβέρνησης ΠΑΣΟΚ, την οποία φυσικά αποδέχεται πλήρως και ασμένως η σημερινή κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας– υποστηρίζει ότι «το νέο διαθεματικό πρόγραμμα θα διαμορφώσει ένα νέο σχολείο μαθητοκεντρικό, βιωματικό, δημιουργικό με ενεργούς διδάσκοντες και διδασκόμενους, ένα σχολείο χώρος μάθησης, χαράς και ζωής και όχι παθητικής απόκτησης γνώσεων, σε κάθετες ιεραρχικές δομές με στερεότυπη διδασκαλία».

Από την άλλη, όμως, η πράξη της πιλοτικής της εφαρμογής στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση έδειξε άλλα: την ανεπαρκή έως ανύπαρκτη χρηματοδότηση (έμμεση προτροπή για εξεύρεση χορηγών;), τον συμπιεσμένο ασφυκτικό διδακτικό χρόνο και, κυρίως, μια θεματολογία προσαρμοσμένη στο σχολείο της αγοράς και των επιχειρήσεων.

Είναι ενδεικτικό από την άποψη αυτή ότι το μοναδικό διδακτικό υλικό που μοιράστηκε φέτος στα Δημοτικά σχολεία (εκεί όπου λειτούργησε η Ευέλικτη Ζώνη) είχε τίτλο «Η Οικονομία Και Εγώ», το οποίο συνδιαμόρφωσαν το ΠΙ και... ο ΣΕΒ (Σύνδεσμος Ελληνικών Βιομηχανιών)! Ακόμη, η πραγματικότητα κατέδειξε τον διακοσμητικό χαρακτήρα των «σχεδίων εργασίας» (projects) που υποτίθεται ότι υλοποιούν τη συνεργασία μαθητών-εκπαιδευτικών, την έντονη παρουσία κάθετου διοικητικού ελέγχου και κυρίως τις δυνατότητες ένταξης αυτού του τύπου «διαθεματικότητας» στο πλαίσιο αξιολόγησης των σχολικών μονάδων. Έχουμε κατά το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο ένα σχολείο «μάθησης, χαράς και ζωής», όταν το Λύκειο που επικαθορίζει αναγκαστικά τις εκπαιδευτικές προτεραιότητες και ιεραρχίες στην ίδια την υποχρεωτική εκπαίδευση συνεχίζει αδιατάρακτα να είναι προθάλαμος προετοιμασίας για την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Μας μιλάνε για ένα σχολείο «ενοποίησης της γνώσης μέσω της διεπιστημονικότητας-διαθεματικότητας» όταν η ενοποίηση Δημοτικού-Γυμνασίου δεν υπάρχει ούτε καν ως μακροπρόθεσμος στόχος στα χαρτιά τους. Λίγες χαρακτηριστικές αντιφάσεις μιας ολότελα απατηλής ρητορικής.

Το κύριο φορτίο της αναίρεσης όλων αυτών των επιλογών και όχι μόνο της ψευδούς ρητορικής πέφτει στις πλάτες του εκπαιδευτικού κινήματος και κυρίως στις μαχητικές ριζοσπαστικές του εκδοχές!